

Vastineet ympäristöministeriön Pohjois-Pohjanmaan 1. vaihemaakuntakaavasta
pyytämiin lausuntoihin

Käsittely: Maakuntahallitus 25.8.2014

Sisäministeriö	2
Puolustusministeriö	3
Maa- ja metsätalousministeriö	3
Sosiaali- ja terveysministeriö	6
Liikenne- ja viestintäministeriö	9
Opetus- ja kulttuuriministeriö	11
Työ- ja elinkeinoministeriö	16
Valtiovarainministeriö	16
Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus	17

Vastineet ympäristöministeriön Pohjois-Pohjanmaan 1. vaihemaakuntakaavasta pyytämiin lausuntoihin

Sisäministeriö

Ympäristöministeriö on saanut vahvistettavasti Pohjois-Pohjanmaan maakuntavaltuuston hyväksymän Pohjois-Pohjanmaan 1. vaiheen maakuntakaavan ja ympäristöministeriö on pyytänyt asiasta sisäministeriöltä lausuntoa Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavan uudistamistyössä on otettu huomioon eheytyvän yhdyskuntarakenteen ja elinympäristön laatu melko monipuolisesti. Kaavassa on mainittu liikenneturvallisuuden parantaminen, ilmastomuutokseen sopeutuminen, tulvavaara-alueille rakentamisen ehkäisy ja terveydelle aiheutuvien haittojen ehkäiseminen kansallisten ja maakunnallisten strategioiden mukaisesti.

Pohjois-Pohjanmaan ilmastostrategiassa on painotettu sääilmiöiden vaikutusten hallintaa ja tässä mielessä on viitattu mm. muuttuvista sääolosuhteista ja -ilmiöistä aiheutuviin yhteiskunnallisiin riskeihin ja niihin varautumiseen sekä tulvasuojeluun.

Toimivien yhteysverkostojen ja energiahuollon osalta on otettu huomioon tuulivoiman hyödyntämiseen soveltuvat alueet. Tuulivoimaloiden sijoittamisessa on tehty ei-alueanalyysi, jossa on otettu huomioon asutus ja muut toiminnot.

Sisäministeriö haluaa painottaa kuitenkin sitä, että maakuntakaavoissa otetaan tuulivoiman osalta huomioon vaikutukset ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen lähinnä melutason sekä visuaalisen häiriövaikutusten osalta. Sisäministeriön näkemyksen mukaan tuulivoimaloiden aiheuttamat onnettomuusvaarat tulisi ottaa paremmin huomioon, koska esim. talvella tuulivoimalan lavoista saattaa irrota jäätä, joka voi aiheuttaa ihmisille vahinkoja. Toinen, joskin ehkä pienen todennäköisyyden riski, on tuulivoimalan jarrumekanismen rikkoutuminen, jolloin vaarana on jopa lapojen rikkoutuminen ja lapojen osien lentäminen satojen metrien päähän. Kolmas vaara on tuulivoimaloiden tulipalovaara, jota ei yleensä mainita lainkaan. Sisäministeriön näkemyksen mukaan ihmiset eivät tiedosta riittävästi näitä tuulivoimaan liittyviä riskejä.

Erityisesti edellä mainittu tulee esiin siinä, että tässäkin 1. vaiheen maakuntakaavassa todetaan, että tuulivoima-alueilla ei yleensä ole tarpeen rajoittaa liikkumista. Sisäministeriö toteaa, että ihmisten tulisi tietää todelliset vaarat tuulivoima-alueilla ja siten välttää niiden lähellä liikkumista esim. talviaikana, koska tällöin on suuri mahdollisuus siihen, että jää saattaa aiheuttaa ihmisille vahinkoja.

Koska tuulivoima-alueiden vaikutukset esim. muuttolinnustoon otetaan huomioon, olisi kohtuullista, että vaikutukset ihmisten turvallisuuteen otettaisiin myös nykyistä kattavammin huomioon.

Vastine:

Lausunnossa esitetyt turvallisuusnäkökohdat, kuten tuulivoimaloiden sijoittuminen ja etäisyydet mm. ulkoilu- ja virkistysreitteihin tulevat huomioon otetuiksi tuulivoimala-alueiden yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa, jossa voidaan tarvittaessa määrätä rajoituksia alueella liikkumiselle. Tuulivoimala-alueita toteutetaan pääasiassa osayleiskaavojen kautta, ja MRL 39 § sisältövaatimusten mukaan yleiskaavaa laadittaessa on otettava huomioon mm. mahdollisuudet turvalliseen ja terveelliseen elinympäristöön.

Puolustusministeriö

Puolustusvoimien eri organisaatiot ovat Pohjois-Pohjanmaan 1. vaihemaakuntakaavan eri valmisteluvaiheessa antaneet lausuntoja kaavasta. Annetut lausunnot on riittävällä tavalla huomioitu nyt lausuttavana olevassa kaavassa, joten puolustusministeriöllä ei ole huomautettavaa Pohjois-Pohjanmaan 1. vaihemaakuntakaavasta.

Vastine:

Puolustusministeriöllä ei ole huomautettavaa.

Maa- ja metsätalousministeriö

Ympäristöministeriö on pyytänyt lausuntoa Pohjois-Pohjanmaan 1. vaihemaakuntakaavasta.

Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan kaavan vahvistamiselle ei ole estettä. Haluamme kuitenkin kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin.

Yleistä

Pohjois-Pohjanmaan ilmastoa ja energiaa painottavassa vaihemaakuntakaavassa käsitellään seikkoja, joilla on keskeinen vaikutus maakunnan kehittämiseen mm. luonnonvarojen kestäväen käytön ja hoidon sekä muun maaseudun elinkeinoihin liittyvien vaikutustensa osalta. Maakuntakaavan kaavaselostuksesta ei selviä, onko työssä hyödynnetty esimerkiksi Pohjois-Pohjanmaan alueellista maaseudun kehittämisstrategiaa 2014-2020. Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan 2013-2020 liittyvässä asiakirjassa on maaseudun kehittämistä koskevia aluestrategisia painotuksia.

Maakuntakaavaan otettavien aluevarausten ja kaavamerkintöjen on oltava tarpeellisia valtakunnallisten, maakunnallisten tai useamman kunnan alueidenkäytön yhteensovittamiseksi ja tämä tarve on oltava riittävällä tavalla selvitetty. Myös maakuntakaavan oikeusvaikutukset on otettava huomioon aluevarausten ja kaavamerkintöjen tarpeellisuutta arvioitaessa. Kaavoissa tulee pidättäytyä sellaisista merkinnöistä, joilla ei tavoitella maankäyttö- ja rakennuslain mukaisia oikeusvaikutuksia. Informatiiviset tiedot ym. yleiset tavoitteet ja periaatteet, joilla ei ole maakuntakaavan kaltaisia oikeusvaikutuksia, tulisi mahdollisuuksien mukaan ilmaista muissa asiakirjoissa.

Hallitusohjelman maankäyttö- ja rakennuslain toimivuuden arviointityön yhteydessä maa- ja metsätalousministeriö on kannanotoissaan nostanut yhdeksi keskeisimmistä asioista maankäyttö- ja rakennuslain ja muun lainsäädännön rajapintojen selkiyttämisen tarpeen erityisesti koskien uusiutuvia luonnonvaroja. Suomen tulevaisuuden strategioihin liittyvät biotalous ja uusiutuvien luonnonvarojen kestävä hyödyntäminen. Haluamme lisäksi korostaa, että tulevaisuudessa on entistä tärkeämpää sovittaa yhteen esimerkiksi turvetuotanto ja

soiden suojeleminen eli niin, että turpeen vastuullinen ja kestävä energiakäyttö on mahdollista suojeleminen ohella.

Vastine:

Pohjois-Pohjanmaan maaseudun kehittämisstrategia on otettu huomioon niiltä osin kuin sillä on vaikutusta vaihekaavan teemoihin. Maaseudun kehittämisstrategian sisältö on ollut hyvin tiedossa, sillä maakuntakaavan valmistelusta on osallistuttu strategian laadintaan.

Informatiivisten merkintöjen käyttäminen on kaavoitusohjeiden mukaista, erityisesti merkinnöissä joiden toteutus tapahtuu erityislakien kautta (esim. Opas 10 Maakuntakaavamerkinnot ja määräykset: Osa-alueiden erityisominaisuuksia ilmaisevat merkinnot).

Vaihekaavassa on sovitettu yhteen turvetuotanto ja soiden suojeleminen ja muu käyttö valtioneuvoston soiden käyttöä ja suojeleminen koskevan periaatepäätöksen (30.8.2012) ja sen taustalla olleen kansallisen suostategian mukaisesti. Kaavan soiden käyttöratkaisut perustuvat Pohjois-Pohjanmaan ja Länsi-Kainuun suo-ohjelma -hankkeen tuottamiin selvityksiin ja soiden käytön yhteen sovittavaan suo-ohjelmaan. Suo-ohjelmahankkeen ja kansallisen suostategian laadinnan välillä oli tiivis yhteistyö.

Yksityiskohtia

Luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeä suoalue (luo-1)-merkinnän suunnittelumääräyksessä todetaan, että alueen maankäyttö tulee suunnitella ja toteuttaa niin, että otetaan huomioon alueen luontoarvot. Kaavaselostuksessa on todettu, että keskeiset luo-1 -alueiden luontoarvot on esitetty sähköisessä yleisöaineistossa. Tällaisenaan kaavamääräys on kohtuuton maanomistajalle sen epäselvyyden vuoksi. On ensiarvoisen tärkeää, että suunnittelumääräyksellä olevien kohteiden luontoarvot ovat maanomistajan tiedossa. Kaavaselostuksessa todetaan, että kaavamerkintä on tarkoitettu informatiiviseksi, ja se ei määrittele alueen käyttötarkoitusta eikä siihen liitty oikeusvaikutuksia maanomistajalle. Suunnittelumääräys tulee kuitenkin ottaa huomioon esimerkiksi alemman asteisia kaavoja laadittaessa.

Vastine:

Merkintä luo-1 on alueen erityisominaisuutta osoittava, eikä siihen liity suojelelmääräystä, jonka kautta oikeusvaikutuksia muodostuisi. Suunnittelumääräys on muotoiltu merkinnän informatiivisen luonteen mukaisesti lieväksi. Suunnittelumääräys koskee lähinnä metsäsuunnittelua ja lupakäsittelyä, joissa ao. erityislakien mukaisesti on luontoarvojen selvitysvelvoite. Siten maakuntakaavan merkintä on informatiivinen eikä aseta erityislakien lisäksi muita velvoitteita. Vastaava informatiivinen luo-merkintä on vahvistettu mm. Keski-Pohjanmaan 2. vaihekaavaan valtioneuvoston päätöksellä.

Luo-1 -alueita koskevan informaation esittely sähköisessä yleisöaineistossa on nimenomaan maanomistajien ja yleisön palvelua. Selvitystulokset ovat joka tapauksessa viranomaiskäytössä – yleisöaineisto puolestaan antaa maanomistajien käyttöön heidän omia alueitaan koskevat tiedot sekä vertailtavuuden muihin suoalueisiin nähden.

Turvetuotantoon soveltuvien alueiden (tu-1 ja tu-2) suunnittelumääräyksen sekä turvetuotantosoiden jälkikäytön kehittämiseen soveltuvan alueen kehittämisperiaatteen osalta haluamme huomauttaa, että turvetuotannon päätyttyä alueen

seuraavasta maankäyttömuodosta päättää maanomistaja. Kiinnitämme huomiota myös siihen, että vaikutusten arvioinnin perusteella metsätalous olisi ilmastovaikutusten kannalta paras jälkikäyttömuoto, mutta siitä ei ole mainintaa turvetuotantoon soveltuvien alueiden (tu-1 tai tu-2) suunnittelumääräyksessä eikä turvetuotantosoiden jälkikäytön kehittämiseen soveltuvan alueen kehittämisperiaatteessa. Kaavaehdotuksen vaikutukset -luvussa sivuilla 97 ja 102 kuitenkin todetaan, että jälkikäyttöä koskevat suunnittelumääräykset ja kehittämisperiaatteet suosivat kosteikoiksi palauttamista sekä maa- ja metsätalouskäyttöä. Tältä osin kaavaselostus on ristiriitainen.

Vastine:

Turvetuotantoalueiden jälkikäyttöä koskeva kehittämisperiaate suosittelee eri tahojen yhteistyötä alueen käytön suunnittelussa, mikä ei rajoita maanomistajan oikeuksia päättää alueen käytöstä. Metsittäminen on turvetuotantoalueiden yleisin jälkikäyttömuoto, eikä sitä ole tarpeen erikseen ohjata suunnittelumääräyksillä. Tu -alueiden suunnittelumääräyksen ”paikalliset maankäyttötarpeet” sisältää metsätalouskäytön. Kaavaselostus ei ole vahvistuva asiakirja, joten siihen voidaan tehdä lausunnossa esitetty täsmennys.

Pidämme hyvänä asiana, että luonnonsuojelualuevarauksista (SL-1) on informoitu ja neuvoteltu maanomistajien ja heidän edustajiensa kanssa. Suojeluun varatut alueet tulee toteuttaa mahdollisimman pikaisesti, minkä vuoksi pidämme hyvänä merkinnän määräaikaaisuutta.

Pohjois-Pohjanmaan 1. vaihemaakuntakaavan vaikutukset maa- ja metsätalouden elinkeinoille on tuulivoiman osalta arvioitu hyvin, mutta turvemaiden osalta vaikutusten arviointia voidaan pitää puutteellisena. Esimerkiksi luvussa 3.7 otsikon ”Turvetuotannolla merkittäviä aluetaloudellisia vaikutuksia” alla ensimmäisessä virkkeessä todetaan: Vaihemaakuntakaavaehdotuksessa osoitetulla soiden käytöllä on vaikutuksia turvetuotantoon ja matkailuun sekä jossain määrin myös maatalouteen ja porotalouteen. Haluamme tuoda esille, että kaavaehdotuksessa osoitetulla soiden käytöllä on vaikutuksia myös metsätalouteen, sillä turvetuotantoon on osoitettu metsätalouskäytössä olevia aikaisemmin ojitettuja alueita.

Vastine:

Turvetuotantoon soveltuvien alueiden metsätalousmerkityksestä tehtiin osana Metsäkeskuksen valmistelemaa suo-ohjelmahankkeen selvitystä arvio. Arvio otettiin huomioon kaavavalmistelussa, vaikka sen tuloksia ei ole esitetty kaavaselostuksessa. Turvetuotantoon soveltuvien alueiden puustoisuus ja tuottokyky ovat verraten alhaisia, vaikka alueet ovatkin valtaosin ojitettuja: huomattava osa näistä ojitusalueista on paksuturpeisia ja metsätaloudellisesti kannattamattomia. Esimerkiksi puuston määrä on tu-1 – ja tu-2 -merkinnöin osoitetuilla alueilla keskimäärin 31 m³/ha ja arvioitu kasvu keskimäärin 1,4 m³/ha vuodessa. Kohteiden taloudellinen tuotto on turvetuotantokäytössä paljon suurempi, sillä vuotuinen tuotantomäärä on tuotantojakson aikana noin 450 m³/ha.

Pohjois-Pohjanmaan liitto toteaa, että turvetuotantoon soveltuvien alueiden metsätalousmerkitystä koskevat tiedot olisivat perusteltu tarkennus kaavaselostukseen. Liitto tekee tätä koskevan täydennyksen lainvoimaisen kaavan selostukseen.

Sosiaali- ja terveysministeriö

Ympäristöministeriö on pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriön lausuntoa sillä vahvistettavana olevasta Pohjois-Pohjanmaan 1.vaihemaakuntakaavasta.

Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavan uudistaminen etenee vaiheittain. Nyt lausunnolla oleva 1. vaiheen kaava käsittelee energiantuotantoa ja –siirtoa (tuulivoima, turvetuotanto), kaupan palvelurakennetta, luonnonympäristöä (soiden käyttö, suojelualueiden päivitys), liikennejärjestelmiä ja logistiikka-alueiden merkintöjen päivityksiä.

Vaihekaavaehdotuksen valmistelun lähtökohtana on, että tuulivoimalle osoitettavat alueet soveltuvat 10 voimalan tai sitä suurempien kokonaisuuksien toteuttamiseen.

Kaavaluonnoksen nähtävillä olon jälkeen laadittiin täydentävinä selvityksinä esitettyjen lisäalueiden soveltuvuusarviointi sekä täydennettiin tuulivoima-alueiden vaikutusten arviointia etenkin asutukseen, maisemaan ja linnustoon kohdistuvien vaikutusten osalta.

Sosiaali- ja terveysministeriö lausuu asiassa seuraavaa:

Yleiset suunnittelumääräykset

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää erinomaisena, että maakuntakaavassa tuulivoimaloiden rakentamista koskeviin yleisiin suunnittelumääräyksiin on sisällytetty määräys, jonka mukaan tuulivoimarakentamisen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on varmistettava, ettei asetukselle aiheudu merkittäviä melu- ja välkevaikutuksia. Yleiset suunnittelumääräykset koskevat koko maakuntaa, joten maakuntakaavaan merkittyjen tuulivoimaloiden alueiden (tv-1 301, tv-1 201 ja en-tv) ulkopuolelle rakennettavien alle 10 tuulivoimalaa käsittävien tuulivoimaloiden yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee myös ottaa huomioon edellä mainittu yleinen suunnittelumääräys melu- ja välkevaikutusten haittojen ehkäisyn varmistamisesta. Tämä on erittäin tärkeää, sillä ilman edellä mainittua yleistä suunnittelumääräystä yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa (esim. tuulivoimayleiskaavassa, asemakaavassa, rakennuslupamenettelyssä) voitaisiin jättää tuulivoiman aiheuttama melu- ja välkehaitta arvioimatta maakuntakaavassa määriteltyjen tuulivoimaloiden alueiden ulkopuolella. Tuulivoimamelun aiheuttamien terveyshaittojen arvioinnin varmistaminen jo suunnittelua koskevissa määräyksissä on erittäin tärkeää myös siksi, että alle 10 tuu-

livoimalan tuulivoima-alueelta ei yleensä edellytetä ympäristövaikutusten arviointimenettelyä eikä edes ympäristölupaa. Ilman edellä mainittua määräystä terveyshaitat jäisivät kokonaan arvioimatta maakuntakaavassa määriteltujen tuulivoimaloiden alueiden ulkopuolelle sijoitettavien tuulivoimaloiden osalta.

Kuten edellä on todettu, yleinen suunnittelumääräys on pääosin hyvä. Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo kuitenkin, että sen tulisi olla yksiselitteisempi ja siinä tulisi käydä selkeämmin ilmi, että tuulivoimaloiden haitassa asutukselle on kyse erityisesti terveyshaitasta, jota valvoo kunnan terveydensuojeluviranomainen tai naapuruussuhdelain mukaisesta kohtuuttomasta rasituksesta (melu tai välike), jota valvoo kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Sosiaali- ja terveysministeriö esittää, että tuulivoimarakentamisen ympäristöterveyshaittojen ehkäisemisen varmistamista koskevat yleiset suunnittelumääräykset kirjoitettaisiin maakuntakaavaan seuraavasti:

”Tuulivoimarakentamisen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on varmistettava, ettei asutukselle aiheudu melusta tai välikeestä johtuvaa kohtuutonta rasitusta tai terveyshaittaa”.

Kirjauksella varmistetaan, että yksityiskohtaisessa suunnittelussa varmistetaan haitan arviointi niin terveyshaittojen ehkäisemisen näkökulmasta kuin kohtuuttoman rasituksen näkökulmasta. Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että alle 10 tuulivoimalan alueilla vaikutusten arvioinnissa tulisi kuntien soveltaa ympäristölupamenettelyä terveyshaittojen ja kohtuuttoman rasituksen välttämiseksi.

Tuulivoimaloiden alueiden (tv-1 301, tv-1 201 ja en-tv) suunnittelumääräykset

Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että tuulivoimaloiden alueiden suunnittelumääräykset kirjattaisiin maakuntakaavan yhdenmukaisesti edellä esitetyn (kursiivilla) yleisten suunnittelumääräysten kanssa.

Suojavyöhykkeet

Sosiaali- ja terveysministeriön näkemyksen mukaan tuulivoimaselvityksessä käytetty puskurivyöhyke asutukseen 1 km (taajamat, kylät, pienkylät) ja yksittäisiin asuntoihin sekä loma-asuntoihin 0,5 km ovat useissa tapauksissa liian pieniä etenkin nykyisten tuulivoimaloiden melu yms. vaikutusten näkökulmasta. Terveydensuojelulain mukainen terveyshaitan arviointi tehdään asuntokohtaisesti ja tästä syystä suojavyöhykkeen tulisi olla sellainen, että sillä voitaisiin mahdollisimman varmasti välttää terveyshaittojen syntyminen myös yksittäisissä asunnoissa.

Tuulivoimaloiden sijoittamisesta yleisesti

Kaavaselostuksen mukaan ympäristöministeriön laatiman valtakunnallisen selvityksen perusteella maakunnan alueelle sijoittuu yli puolet koko maan potentiaalisista tuulivoima-alueista, kun huomioon otetaan tuulivoimarakentamiseen soveltuvat manneralueet ja voimassa olevan Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavan merituulivoima-alueiden varaukset. Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että olisi tärkeää, että tuulivoimaa ohjattaisiin tasaisemmin koko maahan, jotta esim. tietyille alueille ei syntyisi jatkossa laajempia seudullisia tai paikallisia tuulivoimakeskittymiä lähelle asutusta (rannikkoseutu).

Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole muuta huomautettavaa Pohjois-Pohjanmaan 1. vaihemaakuntakaavasta.

Vastine:

Lausunnossa esitetty tarkennus tuulivoimarakentamista koskevaan yleiseen suunnittelumääräykseen sekä tv-1, tv-2 ja en-tv suunnittelumääräyksiin on perusteltu, koska sen kautta määrittyy haitallisten vaikutusten lakiperusta. Muutosta voidaan pitää MRL 31 § tarkoittamana vähäisenä muutoksena, joka on mahdollista tehdä vahvistuskäsittelyn yhteydessä ympäristöministeriön harkinnan mukaan maakunnan liiton suostumuksella. Maakuntakaavassa ei määritellä tuulivoimaloiden sijoituspaikkoja, joten etäisyydet asutukseen määräytyvät yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa muun muassa melu- ja välkeselvitysten ja -mallinnusten perusteella. Maakuntakaavan aluerajausten suunnittelussa on yksittäisten asuntojen osalta käytetty suurempia suojaetäisyyksiä tuulivoima-alueisiin kuin tuulivoimaselvityksessä (vertailu kaavaselostuksen sivulla 44).

Yhden maakunnan kaavassa ei voida määritellä tuulivoima-alueiden valtakunnallista jakaantumista. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan maakuntakaavoituksessa on osoitettava tuulivoimatuotantoon parhaiten soveltuvat alueet. Alueiden mitoitusperusteista tai tuulivoimatuotannon määrän rajoittamisesta esim. maakunnallisten energiatavoitteiden perusteella ei ole valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa (VAT) tai muussa ohjeistuksessa määrätty.

Liikenne- ja viestintäministeriö

Liikennevirasto on antanut lausuntonsa 21.2.2014 ko. vaihemaakuntakaavasta. Liikenne- ja viestintäministeriö ilmoittaa, ettei ministeriöllä ole lisättävää viraston lausuntoon.

Liikenneviraston lausunto:

Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavan 1. vaihekaavassa täydennetään ja päivitetään mm. soiden käyttöä ja luonnonympäristöä, tuulivoima-alueita, kaupan palveluverkkoa ja aluerakennetta sekä liikennejärjestelmää koskevia merkintöjä.

Liikennevirasto on osallistunut kaava-alueella tehtävään liikennejärjestelmätyöhön ja on antanut lausunnon maakuntakaavan luonnoksesta ja ehdotuksesta.

Soiden käyttö

Luonnoslausunnossa edellytettiin kuvausta uusien ottoalueiden avaamisen liikenteellisistä vaikutuksista. Vastineessa todettiin liikenteellisten vaikutusten selvittämisen vaikeus käyttöönoton ajankohdan ja alueiden aloitusjärjestyksen epävarmuuden vuoksi. Liikenteellisten vaikutusten arviointi jää siten kaavaselostuksen yleispiirteisen vaikutuskuvauksen lisäksi yksittäisten alueiden luvittamisen yhteydessä tehtävien vaikutusten arvioinnin varaan. Liikenneviraston mielestä uusien alueiden käyttöönottoa harkittaessa tulee vaihtoehtojen liikenteellisiä vaikutuksia käyttää yhtenä käyttöönoton valintaperusteena.

Tuulivoima-alueet

Kaavaselostukseen on Liikenneviraston pyynnöstä ehdotusvaiheessa lisätty maininta Liikenneviraston ohjeesta tuulivoiman ja liikenneväylien suhteesta sekä suunnittelumääräykseen liikenneväylien huomioiminen.

Luonnosvaiheessa esitetyt tuulivoima-alueet merellä ja maalla on nyt lausuttavana olevassa kaavassa rajattu Liikenneviraston lausunnon mukaisesti, mutta ehdotusvaiheessa lisätyissä kahdessa tuulivoima-alueessa Liikenneviraston turvaetäisyyksien noudattaminen esitetyllä aluerajauksella on erittäin hankalaa: tv 1, 313 lin pohjoisosassa valtatie ja rautatie välinen kiilamainen alue tv-1, 322 Raahen Somerokangas, rautatie ja voimalinjan välinen alue

Muut ehdotukseen lisätyt tuulivoima-alueet ovat joko riittävän etäällä väylistä tai niin laaja-alaisiksi rajattuja, että Liikenneviraston turvaetäisyyksiä väylistä voidaan tarkemmassa suunnittelussa kaavamääräyksen ja -selostuksen mukaisesti noudattaa.

Kaupan palveluverkko

Luonnoslausunnossaan Liikennevirasto esitti toiveen kohdekohtaisesta liikenteellisten vaikutusten kuvauksesta kaupallisen verkon liikenteellisten vaikutusten kokonaiskuvauksen lisäksi. Ehdotusvaiheessa taustamateriaalia onkin täydennetty Kaupan palveluverkon 2030 täydennysselvityksellä, jossa kohdekohtaiset liikenteelliset vaikutukset ja suhde yhdyskuntarakenteeseen on esitetty.

Liikennejärjestelmä ja tieverkko

Kaavaluonnoksessa esitetyt liikennejärjestelmän kehittämistoimenpiteet perustuvat pääosin kolmen maakunnan yhteiseen liikennestrategiaan (KAKEPOLI), TEN-T-ydinverkkoesitykseen sekä valtioneuvoston liikennepoliittisen selonteon 2012 hankeluetteloon.

Liikennejärjestelmätyön sisällön priorisointeihin tulee jatkossa vaikuttamaan suur-Oulun muodostuminen. Kaavassa esitettyjen Oulunsalon ohitustien ja yhteystarvemerkin Oulunsalon lentoasemalle Tupokselta tarve tullaan edelleen arvioimaan Oulun seudun liikennejärjestelmätyön yhteydessä.

Ten-T-ydinverkon vahvistamispäätös ja siihen liittyvien teknisten reunaehtojen tarkentuminen tulevat vaikuttamaan Kärsämäen ohitustien tarpeen arviointiin.

Rataverkko

Olevan rataverkon kehittämistoimenpiteet on esitetty perustellusti. "Merkittävästi parannettavan nopean henkilöliikenteen ja raskaan tavaraliikenteen päärata" on merkinnän kuvauksessa rajattu koskemaan Oulusta etelään sijoittuvaa radan osaa, vaikka kartalla merkintä jatkuu myös Oulusta pohjoiseen. Ten-T-ydinverkon vahvistamispäätös ja siihen liittyvien teknisten reunaehtojen tarkentuminen tulevat vaikuttamaan joitakin osin tulevaisuuden ratkaisuihin.

Sen sijaan rautatien yhteystarpeen merkintä Kalajoen sataman ja Ylivieskan välillä ei ole Suomen satamien nykyisten tai tulevien arvioitujen tavaramäärien sekä satamien olemassa olevan kapasiteetin mukaisesti perusteltu. Pohjois-Pohjanmaan liitto esitti vastineessaan merkinnän säilyttämistä, koska merkintä on ollut jo aiemmassa maakuntakaavassa ja sitä edeltäneessä seutukaavassa. Liikennevirasto ei pidä merkinnän historiallisuutta riittävä perusteena sen säilyttämiseen.

Meriväylät

Kaavaehdotuksessa esitetyt väylämerkinnät perustuvat Liikenneviraston aineistoihin, joten niihin ei virastolla ole huomautettavaa. Hankkeiden suunnittelu- ja toteutusaikataulut ovat sidoksissa koko valtakunnan meriväyliä kehittämiseen.

Vastine:

Tuulivoima-alueet

Vaihekaavunkaavan tuulivoimala-alueiden merkintä tv-1 on alueen erityisominaisuutta osoittava, ei aluevarausmerkintä. Lausunnossa mainittujen alueiden tv-1 313 ja tv-1 322 yleispiirteisen rajauksen sisällä olevien liikenneväylien ja voimajohtojen suojavyöhykkeitä ei voida esittää maakuntakaavakartan mittakaavassa, vaan ne on otettava huomioon yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa maakuntakaavan suunnittelumääräyksen mukaisesti. Pohjois-Pohjanmaan liiton tulkinnan mukaan myös molemmille lausunnossa mainituille osalle on mahdollista sijoittaa voimaloita suojaetäisyyksistä annettujen viranomaisohjeiden rajoissa.

Liikennejärjestelmä ja tieverkko

Vaihekaavunkaavan ratkaisut perustuvat voimassa oleviin tieverkko- ja liikennejärjestelmäsuunnitelmiin ja yhteystarvemerkin osalta vireillä oleviin suunnitelmiin ja kuntien tavoitteisiin. Kärsämäen ohikulkutie on osoitettu myös vuonna 2013 hyväksytyssä, lainvoimaisessa taajaman osayleiskaavassa liikenneviranomaisen edellyttämällä tavalla. Lausunnossa mainitut vireillä olevat suunnitelmat ja tulevat päätökset otetaan huomioon maakuntakaavan 3. vaiheessa päivityksinä.

Rataverkko

Merkittävästi parannettavan pääradan merkintään on jäänyt ristiriita. Se voidaan poistaa jättämällä pois koko merkinnän selitysteksti ja siirtämällä siitä suunnittelumääräykseen sanat: " ...ja raskaan tavaraliikenteen...". Määräys kuuluisi siten: " Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on varauduttava nopean junaliikenteen ja raskaan tavaraliikenteen edellyttämän radan rakenteen ja turvallisuuden parantamiseen, mm. tasoristeysten poistamiseen sekä kaksoisraiteeseen." Täsmennys voidaan tehdä MRL 31 § mukaisena vähäisenä muutoksena ympäristöministeriön harkinnan mukaan. Kalajoen sataman ratayhteyden merkinnän perusteena on kaavaselostuksessa todettu sataman kehittämisedellytysten turvaaminen. Voimassa olevassa maakuntakaavassa vahvistetun tavoitteellisen yhteystarvemerkinnän poistamiselle ei ole nähty perusteita.

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Ympäristöministeriö on pyytänyt opetus- ja kulttuuriministeriön lausuntoa ympäristöministeriön vahvistettavana olevasta maakuntavaltuuston 2.12.2013 hyväksymästä Pohjois-Pohjanmaan 1. vaihemaakuntakaavasta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt asiasta edelleen lausunnon Museovirastolta, jonka 3.4.2014 laatima lausunto on tämän lausunnon liitteenä.

Museovirasto kiinnittää lausunnossaan huomioita useisiin puutteisiin kaavan valmistelussa. Vaihemaakuntakaava ensimmäinen vaiheessa käsiteltävien aiheiden vaikutusta kulttuuriympäristöön ei ole tarkasteltu riittävästi eikä kaavan valmistelun yhteydessä ole laadittu ajantasaisia kulttuuriympäristöselvityksiä. Esimerkiksi tuulivoimapuistojen, soiden käytön ja liikennejärjestelmien aluevarausten ja kehittämistarpeiden vaikutusten arviointi kulttuuriympäristön kannalta ilman riittäviä selvityksiä ei ole mahdollista. Museoviraston kaavan luonnosvaiheessa esittämiä näkemyksiä kaavamerkintöihin ei ole huomioitu eikä esitettyjä lisäyksiä suunnittelumääräyksiin ole tehty.

Opetus- ja kulttuuriministeriö esittää huolensa siitä, että kulttuuriympäristöön liittyvien näkökohtien tarkastelu ei toteudu riittävästi maakuntakaavan ensimmäisessä vaiheessa. Vaihemaakuntakaavan vaikutuksia valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin ei ole riittävästi arvioitu. Museoviraston lausunnon mukaan kaavaan sisältyy useita rakennetun kulttuuriympäristön ja valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden suojelun kannalta kriittisiä tai puutteellisia merkintöjä. Myös arkeologinen ja vedenalainen kulttuuriperintö on huomioitu puutteellisesti.

Museovirasto ei opetus- ja kulttuuriministeriölle antamassaan lausunnossa puolla kaavan vahvistamista. Opetus- ja kulttuuriministeriö yhtyy Museoviraston näkemykseen siitä, että maakuntakaavan valmistelussa ei ole riittävästi huomioitu valtakunnallisesti arvokkaan kulttuuriympäristön suojelua eikä se siten täytä maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 28 §:ssä tarkoitettuja sisältövaatimuksia maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimisen osalta. Tällä perusteella kaava olisi jätettävä vahvistamatta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö esittää, että asiasta tulee neuvotella ministeriöiden kesken ennen kaavan vahvistamista koskevan päätöksen tekemistä.

Vastine:

Valtakunnallisesti arvokkaan kulttuuriympäristön suojelu on otettu huomioon ja selvitetty siinä laajuudessa kuin maakuntakaavan tehtävä yleispiirteisenä kaavana edellyttää (MRL 28

5), mikä on osoitettu OKM:n lausunnon perusteena olevaan Museoviraston lausuntoon annetuissa vastineissa.

Museoviraston lausunto:

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt Museoviraston lausuntoa ympäristöministeriössä vahvistettavana olevasta Pohjois-Pohjanmaan 1. vaihemaakuntakaavasta. Museovirasto on käsitellyt asian erityisistunnossaan 3.4.2014.

Maakuntakaavan kokonaisuudistuksen ensimmäisessä vaiheessa käsiteltävät aiheet ovat: energiantuotanto ja -siirto (manneralueen tuulivoima-alueet, merituulivoiman päivitykset, turvetuotantoalueet); kaupan palvelurakenne ja aluerakenne, taajamat; luonnonympäristö (soiden käyttö, suojelualueiden päivitykset, geologiset muodostumat); liikennejärjestelmä (tieverkko, kevyt liikenne, raideliikenne, lentoliikenne, meriväylät) ja logistiikka.

Museoviraston edelliset lausunnot

Museovirasto on lausunut osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta 14.10.2010, kaavaluonnoksesta 25.9.2012 ja kaavaehdotuksesta 17.10.2013.

Museovirasto on pitänyt maakuntakaavaprosessissa ongelmallisena kulttuuriympäristön käsittelyä vasta kaavan toisessa vaiheessa. Esimerkiksi tuulivoimapuistojen, soiden käytön sekä liikennejärjestelmien aluevarausten ja kehittämistarpeiden ympäristövaikutusten arviointi ilman riittäviä selvityksiä ei ole mahdollista.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta lausuessaan Museovirasto kiinnitti huomiota mm. valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen valikoimaan osana valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita, kulttuuriympäristön selvitystarpeeseen kokonaisuutena, uudemman rakennusperinnön huomioimiseen sekä arkeologisen kulttuuriperinnön selvitystarpeeseen muuttuvan maankäytön alueilla.

Luonnosvaiheen lausunnossa Museovirasto on pitänyt ongelmallisena kulttuuriympäristön käsittelyn siirtymistä kaavan 2. vaiheeseen. Viraston mukaan ajantasaisen kulttuuriympäristöselvityksen puuttumisesta huolimatta kaavaratkaisun vaikutukset valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin on arvioitava valtioneuvoston voimassaolevien päätösten mukaisesti. Osin taustaselvitysten puutteiden takia virasto on edellyttänyt tu-1 ja tu-2 sekä tv kaavamerkintöihin täydennyksiä arkeologisen sekä vedenalaisen kulttuuriperinnön huomioinnin varmistamiseksi. Oulun keskustatoimintojen sekä alueellisista keskuksista Raahan osalta nähtiin suunnittelumääräyksiin tarpeen lisätä vanhojen asemakaavojen arkeologiset kerrostumat.

Luonnosvaiheen lausuntoon annetussa vastineessa valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden erityistavoitteiden kannalta Museoviraston kriittisiksi arvioimiin kaavamerkintöihin ei kiinnitetty huomiota, eikä esitettyjä lisäyksiä suunnittelumääräyksiin tuulivoima-, turvetuotantoalueiden tai vanhojen kaupunkien keskusta-alueiden osalta otettu huomioon.

Ehdotusvaiheen lausunnossa Museovirasto piti edelleen ongelmallisena sitä, että ajantasaista kulttuuriympäristöselvitystä eikä riittävää kulttuuriympäristöön kohdistuvien vaikutusten arviointia ollut ehdotusvaiheessakaan käytettävissä. Ehdotuksen suunnittelumääräykset säilyivät luonnosvaiheen mukaisina ja Museoviraston näkemyksen mukaan riittämättöminä.

Rakennettu kulttuuriympäristö ja kulttuurimaisema

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan alueidenkäytössä on varmistettava, että valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvot säilyvät. Maakuntakaavoituksessa on osoitettava valtakunnallisesti merkittävät rakennetut ympäristöt ja valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet.

Vuonna 2006 lainvoimaiseksi tullessa Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavassa valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt on merkitty tuolloin voimassa olleen vuoden 1993 inventoinnin mukaan. Valtioneuvoston päätöksellä 2009 sen on korvannut Museoviraston laatima uusi inventointi www.rky.fi.

Museovirasto esittää edelleen huolensa siitä, ettei vaihemaakuntakaavan vaikutuksia voimassa oleviin valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin ole arvioitu eikä esitetty. Pohjois-Pohjanmaan 1. vaihemaakuntakaavan liitteessä 12 on luetteloitu uuden inventoinnin mukaiset kohteet kunnittain, mutta ei esitetty niiden sijaintitietoa, aluerajauksia eikä lähdetietoa, joten ohjausvaikutus jää heikoksi.

Rakennettujen ympäristöjen ja valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden suojelun kannalta kriittisiksi arvioidut merkinnät ja niiden alueelle tai vaikutuspiiriin sijoittuvat kohteet ovat:

- ☐ Oulun seudun laatukäytävä / Oulujoen suistoalueen historiallinen kokonaisuus, Karjasillan jälleenrakennuskauden asuinalue ja Oulun yliopiston alue
- ☐ Kalajoen matkailukaupunki kaupunkikehittämisen kohdealueena / Plassin vanha markkinapaikka
- ☐ Oulun keskustatoimintojen alue, maakunnan alueellisten keskusten keskustatoimintojen alueet sekä taajamatoimintojen alueet / pienialaiset valtakunnallisestikin merkittävät kulttuuriympäristöt (eri-ikäiset kirkkoympäristöt, liikenneympäristöt, Raahen Pekkatori ja ruutukaava-alueen puutalokorttelit)
- ☐ Merkittävästi parannettava tieyhteys VT4 ja VT8 sekä teihin liittyvä kevyen liikenteen yhteystarve / Pohjanmaan Rantatien alkuperäinen linjaus
- ☐ VT4:n parannettava osuus ja Tupoksen tavaraliikenteen terminaalialue / Limingan lakeuden maisema-alue
- ☐ VT 22:n parantaminen ja kevyen liikenteen yhteystarve / Oulujoen laakson maisema-alue
- ☐ VT 27 kevyen liikenteen yhteystarve / Kalajokilaakson maisema-alue
- ☐ Uusi tieyhteys Hailuodosta mantereelle / Hailuodon maisema ja rakennettu ympäristö
- ☐ Raideliikenteen parantaminen / valtakunnallisesti merkittävät rautatieyhdyskunnat
- ☐ Energiahuollon kannalta tärkeä voimalan/suurmuuntamon alue, pääsähköjohto sekä ohjeellinen pääsähköjohto / Kalajokilaakson maisema-alue
- ☐ tv-1 alueet / valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet ja rakennetut ympäristöt

Maakuntakaavaan liittyy suppea arviointi valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteutumista. Sen mukaan tuulivoimarakentaminen on ohjattu valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden ja rakennettujen ympäristöjen ulkopuolelle, mitä ei ole kuitenkaan todennettu.

Suunnittelumääräyksillä ohjataan valtakunnallisten kulttuuriympäristöarvojen huomioimista ainoastaan tuulivoimarakentamisessa. Seudullisten arvojen säilymistä suunnittelumääräys ei ohjaa. Maakuntakaavassa on annettu taajama- ja keskustatoimintojen alueita koskevia suunnittelumääräyksiä. Keskusta- ja taajamatoimintojen alueilla ei ohjata kuitenkaan

valtakunnallisten kulttuuriarvojen ottamista suunnittelun lähtökohdaksi valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden edellyttämällä tavalla.

Arkeologinen ja vedenalainen kulttuuriperintö

Vaihekaavaan tulisi lisätä tuulivoimaloiden (tv-1 ja tv-2) sekä turvetuotantoon soveltuvien alueiden (tu-1 ja tu-2) suunnittelumääräyksiin kulttuuriympäristön tai kulttuuriperinnön yhteyteen arkeologinen kulttuuriperintö (muinaisjäännökset) ja merialueiden osalta vedenalainen kulttuuriperintö. Hankesuunnittelujen yhteydessä kulttuuriympäristön käsitteestä jää usein puuttumaan arkeologinen tai vedenalainen kulttuuriperintö, jota on runsaasti myös valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen ulkopuolella.

Määräysten puutteellisuuden takia kaavan ohjausvaikutus hankkeisiin ja kulttuuriperinnön arvojen toteaminen jäävät heikoiksi,

Yhteenveto

Museovirasto on kaavaprosessin aikana kiinnittänyt huomiota siihen, että puutteellisten kulttuuriympäristöselvitysten ja niukkojen vaikutustenarviointien vuoksi ei ole voitu riittävästi todentaa, miten maakuntakaava tukee ja ohjaa kulttuuriympäristön huomioimista alempitasoisessa maakäytön suunnittelussa.

Museoviraston näkemyksen mukaan Pohjois-Pohjanmaan 1. vaihemaakuntakaavassa ei ole riittävästi osoitettu valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden kulttuuriympäristöä koskevien erityistavoitteiden huomioonottamista siten, että edistetään niiden toteutumista.

Maakuntakaavan ei voi katsoa täyttävän sisältövaatimuksia valtakunnallisesti arvokkaan kulttuuriympäristön suojelun osalta eikä ohjaavan riittävästi alempitasoista suunnittelua. Museovirasto ei puolla kaavan vahvistamista.

Vastine:

Museovirasto pitää maakuntakaavojen laatimista vaihteittain ongelmallisena. Maakuntakaavat laaditaan pääsääntöisesti vaihteittain. Myös vain yhtä teemaa, kuten tuulivoimaa käsitteleviä vaihemaakuntakaavoja on laadittu ja vahvistettu, eikä niiden yhteydessä voida edellyttää laadittavaksi kattavia kulttuuriympäristöinventointeja. Vaihemaakuntakaavan vaikutusten arviointi perustuu käytettävissä oleviin tietoihin. Ajantasaisen kulttuuriympäristöinventoinnin laatiminen sisältyy maakuntakaavan uudistamisen 2. vaiheeseen. Alustavia inventointien päivitystietoja on ollut käytettävissä 1. vaihekaavaa laadittaessa. Kaava-asiakirjoissa oleva maakuntakaavojen yhdistelmäkartta osoittaa 1. vaihemaakuntakaavan merkintöjen suhteen voimassa olevassa maakuntakaavassa osoitettuihin kulttuuriympäristöalueisiin.

Keskustatoimintojen merkintään liittyy kulttuuriympäristöjen huomioon ottamista koskeva suunnittelumääräys ja viittaus RKY 2009 luetteloon, joka on sekä vahvistuvien määräysten yhteydessä että kaavaselostuksen liitteenä. Maakuntakaavan ohjausvaikutus on siten selkeä. Museoviraston määrittelemät Oulun ja Raahen kaupunkiarkeologiset alueet on esitetty samassa yhteydessä. RKY 2009 tarkoittaa yksikäsitteisesti Museoviraston laatimaa ja valtioneuvoston vuonna 2009 hyväksymää luetteloa, joten kohteiden sijainti- ja rajauskarttojen esittämistä maakuntakaavassa ei ole pidetty tarpeellisena.

Arkeologinen kulttuuriperintö sisältyy suunnittelumääräyksissä (turvetuotanto-, tuulivoima-, keskusta- ja taajamatoimintojen alueet ja yleiset suunnittelumääräykset) oleviin käsitteisiin

kulttuuriympäristö ja kulttuuriperintö. Mm. valtioneuvoston hyväksymän kulttuuriympäristöstrategian 2014-2020 ja ympäristöministeriön oppaan 28/2011 mukaan vedenalaiset muinaisjäännökset sisältyvät muinaisjäännösten ja siten kulttuuriympäristön käsitteeseen. Soihin liittyvää kulttuuriympäristöä on selvitetty siltä osin kuin se on mahdollista: tunnetut muinaismuistokohteet on otettu huomioon, ja näkyvät soiden perinteisen käytön jäljet on havainnointi osana tehtyjä suoinventointeja. Soiden arkeologiset kohteet tulevat esille yleensä vasta soiden käytön yhteydessä, ja tu-alueille annettu suunnittelumääräys kohdistuu tähän.

Vakiintuneen käytännön mukaan kulttuuriympäristön osa-alueita ei ole eritelty maakuntakaavojen määräyksissä (esim. 2014 vahvistetut Länsi-Lapin maakuntakaava ja Kymenlaakson energiamaakuntakaava).

Kriittisiksi arvioidut merkinnät:

- Oulun seudun laatukäytävän laajentamista koskeva merkintä on jätetty pois lopullisesta kaavaehdotuksesta, laatukäytävä säilyy voimassa olevassa maakuntakaavassa (kk-5).
- Kalajoen matkailukaupungin kehittämisperiaatemerkinään (kk-6) liittyvä suunnittelumääräys painottaa matkailullisesti vetovoimaisen korkeatasoisen kaupunkikuvan kehittämistä, mihin sisältyy olennaisena osana arvokkaan kulttuuriympäristön vaaliminen. Plassi sisältyy maakuntakaavan taajamatoimintojen alueeseen, johon kohdistuu kulttuuriympäristön huomioon ottamista koskeva suunnittelumääräys, ja se on myös maakuntakaavaan liitettyssä RKY 2009 -kohteiden luettelossa.
- Keskustatoimintojen alueiden suunnittelumääräyksiin liittyy RKY 2009-kohteiden luettelo, mikä ohjaa selkeästi tarkempaa kaavoitusta ottamaan alueen arvot huomioon.
- Vt4 ja vt8:n parantaminen ja Pohjanmaan rantatie : Pohjanmaan Rantatie-selvityksen(1999) perusteella voidaan arvioida, että niiltä osin joita tien parantaminen ja kevyen liikenteenväylän rakentaminen koskisivat, vanha rantatie on jäänyt kokonaan nykyisen tien alle ja sen merkitys on hävinnyt (luokka III). Mikäli pyöräteitä suunnitellaan autoteistä erilleen Pohjanmaan Rantatien säilyneillä osuuksilla, maakuntakaavan suunnittelumääräys edellyttää tien linjauksen ja kulttuurihistoriallisten ja maisemallisten arvojen säilyttämistä.
- Lausunnossa mainittu vt 4:n parannettava osuus Limingan lakeuden maisema- alueella tarkoittanee uuden moottoritien linjauksen merkintää, joka on vahvistettu jo voimassa olevassa maakuntakaavassa ja perustuu tien yleissuunnitelmaan ja yva-lain mukaiseen prosessiin. Vaihemaakuntakaavan luonnoksessa ollut Tupoksen logistiikkakeskuksen merkintä on jätetty pois maakuntakaavaehdotuksesta.
- Vt 22 parantamisessa merkittävin Oulujokilaakson maisema-alueeseen vaikuttava osuus on Muhoksen taajaman ohikulkutie, jonka ohjeellinen merkintä on jo vahvistetussa maakuntakaavassa. Merkinnän perusteena on kaavaselostuksessa mainittu tien yleissuunnitelma.
- Vt 22 sekä vt 27:n kevyen liikenteen tarvetta osoittavan merkinnän vaikutus laajaan maisema-alueeseen on katsottu niin vähäiseksi, että sen arviointi maakuntakaavatasolla ei ole tarpeen. Yhteystarvemerikintä on tavoitteellinen, eikä hankkeista ole suunnitelmia.
- Hailuodon ja mantereen välille ei vaihemaakuntakaavassa osoiteta kiinteää tieyhteyttä, vaan yhteystarpeen merkintä, joka on jo voimassa olevassa maakuntakaavassa. Kiinteän yhteyden vaikutuksia arvioidaan meneillään olevassa yleiskaavatyössä, jonka perusteella maakuntakaavan merkintää voidaan tarkistaa 3. vaihekaavassa.
- Raideliikenteen parantamista koskevan merkinnän piirissä olevat asema-alueet ovat maakuntakaavassa joko taajama- tai keskustatoimintojen alueilla, joihin kohdistuu em. kulttuuriympäristöjen huomioon ottamista (ml. RKY 2009) koskeva suunnittelumääräys. SOul-ratakäytävähankkeen asema-alueiden selvityksessä(2008) on tarkasteltu myös arvokkaiden asema-alueiden suojelutilannetta.

- Suurmuuntamon merkinnällä (en) on osoitettu Uusnivalan olemassa oleva muuntamo Nivalassa. Kalajokilaakson maisema-alueen poikki kulkevat uudet 400 kV voimajohtolinjat ovat käyneet läpi YVA-prosessin ja niiden linjauksista on tehty päätökset. Johtohankkeiden toteuttaminen on jo vireillä. Vaihemaakuntakaavan merkintä on näiltä osin Fingridin suunnitelmat ja päätökset toteava. Nivala- Haapajärvi välille osoitettu uusi ohjeellinen 110 kV linja sijoittuu olemassa olevaan 110 kV johtokäytävään.
- Kulttuuriympäristöjen arvojen huomioon ottaminen tuulivoima-alueiden sijoittelussa on todennettu kaavaselostuksessa (s. 44, 46, 106-108) sekä aluekohtaisesti maakuntakaavan selvitysaineistossa. Erityistä huomiota on kiinnitetty tuulivoima-alueiden sijoittumiseen suhteessa valtakunnallisesti arvokkaisiin maisema-alueisiin ja rakennetun kulttuuriympäristön kohteisiin. Ko. alueille tai niiden läheisyyteen (< 2 km etäisyydelle) ei ole osoitettu tuulivoima-alueita. Tuulivoima-alueiden sijainti suhteessa valtakunnallisiin ja maakunnallisiin kulttuuriympäristöihin käy ilmi myös maakuntakaavojen yhdistelmäkartassa.
- Tuulivoima-alueiden vaikutukset valtakunnallisesti arvokkaisiin maisema-alueisiin valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin on esitetty kaavaselostuksessa (luku 3.4).
- Tuulivoima-alueiden vaikutusten arviointi perustuu laadittuihin maisemaselvityksiin sekä useiden alueiden osalta käytettävissä olleisiin yksityiskohtaisempiin (yleiskaava/YVA) selvityksiin. Arvioinnin perusteella: 1) Merkittäviä vaikutuksia maisema-alueiden tai rakennetun kulttuuriympäristön kohteiden ominaispiirteisiin ei arvioida syntyvän; 2) Kaikkien tuulivoima-alueiden yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on joka tapauksessa löydettävissä maiseman ja kulttuuriympäristön kannalta toteuttamiskelpoinen vaihtoehto.
- Tuulivoima-alueiden (voimaloiden ja sähkönsiirtoyhteyksien) sijoittuminen suhteessa kulttuuriympäristön arvokohteisiin täsmentyy alueiden yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tehtävien maisema- ja kulttuuriympäristöselvitysten perusteella, jolloin vaikutuksia voidaan vielä tarvittaessa olennaisesti lieventää voimaloiden ja muiden rakenteiden sijoittelussa.
- Maakuntakaavan ohjausvaikutusta on vahvistettu edelleen suunnittelumääräyksillä, joiden mukaan 1) tuulivoimalat tulee sijoittaa valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden ja rakennettujen kulttuuriympäristöjen ulkopuolelle (yleinen suunnittelumääräys); 2) tuulivoimarakentamisen/tuulivoima-alueen suunnittelussa on otettava huomioon (yhteis)vaikutukset maisemaan ja kulttuuriympäristöön sekä pyrittävä ehkäisemään haitallisia vaikutuksia; 3) tuulivoimarakentamisen/tuulivoima-alueen suunnittelussa on varmistettava valtakunnallisten kulttuuriympäristöjen arvojen säilyminen.

Yhteenvedona Pohjois-Pohjanmaan liitto toteaa, että valtakunnallisesti arvokkaan kulttuuriympäristön suojelu on otettu huomioon ja selvitetty siinä laajuudessa kuin maakuntakaavan tehtävä yleispiirteisenä kaavana edellyttää (MRL 28 §). Maakuntakaavan ohjausvaikutus yksityiskohtaisempaan kaavoitukseen varmistetaan lainmukaisen viranomaisneuvottelu- ja lausuntomenettelyn kautta.

Työ- ja elinkeinoministeriö

Ei lausuntoa.

Valtiovarainministeriö

VM:llä ei ole lausuttavaa eikä näin ollen anna lausuntoa.

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Ei lausuntoa/ kaavaehdotuksesta 17.10.2013 annettu lausunto.

Vastine:

Pohjois-Pohjanmaan liiton maakuntahallitus on antanut vastineet Ely-keskuksen vaihemaakuntakaavaehdotusta koskevaan lausuntoon 11.11.2013. Lopulliseen kaavaehdotukseen tehtiin lausunnon perusteella seuraavat korjaukset ja täydennykset:

- tuulivoimala- alueiden rajauksia tarkistettiin asutuksen ja valtakunnallisten maisema-alueiden vuoksi, Suurhiekan tv-2 aluevarausta supistettiin*
- tuulivoimala-alueiden suunnittelumääräyksiä täydennettiin*
- lin olemassa olevan kaupan suuryksikön merkintä km-1 lisättiin, Nivalan Tiilimaan km-merkintää siirrettiin, km-merkintöjen suunnittelumääräyksiä täydennettiin*
- Oulun seudun laatukäytävän laajentamista tarkoittava merkintä poistettiin*
- kaavaselostusta täydennettiin vastineissa esitetyllä tavalla*

Pohjois-Pohjanmaan Ely-keskus ja Metsähallituksen luontopalvelut ovat antaneet Kiiminkijoen uusien turvetuotantoalueiden Natura-arvioinnista LsL 65 § mukaiset lausunnot marraskuussa 2013. Ely-keskus totesi tuolloin: ”Maakuntakaava on laaditun Natura-arvioinnin puolesta hyväksyttävissä, kun otetaan huomioon arvioinnissa todetut epävarmuustekijät ja hankekohtaisen Natura-arvioinnin tarpeen harkinta...” Natura-arvioinnin perusteella nähtävillä olleessa kaavaehdotuksessa oli asetettu 9:lle tu-suolle erityisen tiukka suunnittelumääräys. Näistä yksi suo poistettiin kaavaehdotuslausuntojen perusteella kokonaan. Lisäksi poistettiin yksi suo johon oli viitattu Metsähallituksen Natura-lausunnossa.

Maakuntavaltuuston käsittelyssä kaavaehdotusta tarkistettiin muuttamalla Kempeleen Keinonsuon SL-1 merkintä luo-1 merkinnäksi yhdyskunnan vedenhankinnan turvaamisen perusteella.

Pohjois-Pohjanmaan liitto katsoo, että Ely-keskuksen kaavaehdotuksesta antamassa lausunnossa ja uusia turvetuotantovarauksia koskevassa Natura- lausunnossa esitetyt seikat on maakuntavaltuuston hyväksymässä maakuntakaavassa otettu huomioon.